

Amintiri din anii de la Sf.Sava (Nicolae Bălcescu)

Introducere

Prima mea locuință a fost casa din Piața Romană no.8, care este bine vizibilă și astăzi, cu o destinație care nu îmi este cunoscută, dar cu anumite modificări strănii (ca scări care duc din curtea mica din fata casei prin geam in interior). Casa a fost construită prin anii 1902-1906 de străbunicul meu, negustor bogat din Craiova, ca zestre pentru fiica lui – bunica mea. O parte din casă era închiriată – ultimul chirieș – care ocupa etajul superior al casei – era un mare acționar – D-I Bastache, care imediat după schimbarea vremurilor – în 1947 – s-a refugiat la ambasada Franței, unde a stat un număr de ani, pana când a putut pleca în Franța. Casa a fost naționalizată și in locul lui – ca urmare a lipsei severe de locuințe de atunci în București – etajul a fost împărțit de 8 familii. Familia mea s-a restrâns la câteva camere la parter, împărțit acum cu alte 5 familii. Schimbările acestea s-au petrecut pentru ochii mei noi fără sa apară tensiuni, nici nu am aflat mai târziu contrariul. : nu îmi aduc aminte decât de multă lume simpatică. Privind înapoi, cred că pacea în care am crescut este datorată în mare măsură caracterului profund creștin si binevoitor al mamei mele.

La vârsta de șapte ani am fost înscris la școala de băieți no.18 lângă biserica Vissarion – era școala cea mai apropiată de casa. Am avut un învățător care se purta foarte bine cu noi, dar care fusese trecut prea repede prin școală (era lipsă de învățători) si nu mai era sigur pe aritmetica din clasa a III a, atunci când venise rândul împărțirii „cu virgulă”. Așa că odată venind acasă foarte mândru că știam sa împart, tata (care altfel se ținea deoparte de progresele mele școlare) a avut ideea sa mă întrebe, „ia sa vedem, cât face 24:5” la care eu am răspuns prompt 4 si rămâne rest 4, deci 4,4. Am tinut cu încăpățănare la rezultatul ăsta așa ca, după ce a văzut după câteva zile ca nu mi-am schimbat părerea, a declarat ca „așa nu mai merge”, s-a dus la ministerul învățământului – unde cunoștea mai multa lume – și a obținut mutarea mea la școala no.1 – Sf. Sava unde fusese si el elev (bunicul meu fusese director al liceului in jur de 1900).

Clasele V-VII

Așa ca am început clasa a IVa la Sf. Sava – Nicolae Bălcescu – anume in clasa IV A , la d-na Zaharcu. A fost o mare schimbare, cu consecințe pentru toata existența. Din fosta mea clasa de 40 de copii la școala no.18 la liceu au ajuns putini, din noua mea clasa IVA aproape toți. Cu unii din ei am rămas împreună coleg și prieten până la sfârșitul liceului și – daca ignorăm valurile vieții – până acum: de la clasa IVA se trag Culiță Ciobanu, Ionuț Topala, Mihai Brâncoveanu, Radu Voinea, Andrei Râmniceanu. A doua schimbare mare: erau fete in clasa, o lume specială, nu neinteresantă : prima mea colegă de bancă: Mariana Barbăveche mă intimida la început. Din clasa noastră IV A provin Dorina Lunica – cu care am rămas o vreme coleg si am recunoscut-o imediat la întâlnirea de 60 de ani de la Liceu si Liliana Stan – a cărei urma o pierdusem complet – pana la reapariția ei in grupul inițiat recent de Radu Voinea (Rami Eytan). D-na Zaharcu era o învățătoare deosebită - la vremea aceea aproape de pensie - care radia un amestec ideal de liniște, autoritate si blândețe. Nu-mi aduc aminte să o fi văzut vreodată ieșită din fire.

După micul examen de sfârșitul a patru clase, ne-am împărțit in clasa a V-a după alegerea limbii secundare (prima era rusa). In clasa de engleza la colegii din clasa IVA s-au adăugat mai mulți băieți – „unul si unul” – din clasa IV B („de la Bradu”): Cristian Mărunțeanu, Șerban Agachi, Tudor Banuș, Dan Sava, Costin Popa, Manuel Binder, Victor Ursu si alături de Dorina fete deosebite – Irina

Gărdescu – viitoare artistă de vază cu o personalitate aparte: nu mai știu la ce oră, era plictiseala și ea a avut curajul să plece pur și simplu din clasă -, Rodica Șuțu – cu care am avut o scurtă simpatie declarată -, Liliana Chiriță (acum Andronescu) care m-a bucurat acum câțiva ani cu un semn de viață. Prin clasa a Va s-a adăugat clasei Adrian Gheleșel – companion de drum spre casa în următorii șase ani. O impresie de durată și un interes până în prezent mi-au lăsat în clasa a Va orele de istorie antică ale Prof. Anghel – recitam cele șapte coline ale Romei și pe cei șapte regi ai Romei.

În clasele VI și VII am fost mutați – în corpore – într-o clădire mai mică pe strada alăturată Spiru Haret – Școala no. 169. Liceul „Nicolae Bălcescu” s-a restrâns la clasele VIII-XI mărindu-și capacitatea. Am avut în anii aceia o profesoară de matematică cu totul deosebită – D-na Lupaș. Alături de materia obișnuită, d-na Lupaș făcea pentru cei interesați și mici seminarii, unde prezenta chestiuni mai exotice – de exemplu teoremele lui Ceva și Menelaos. Grație ei am învățat alfabetul grecesc pe dinafară – nu se poate matematica fără litere grecești. D-na Lupaș avea ideea că nu poate fi considerată o persoană educată și întreagă dacă nu are o cultură clasică temeinică. Cum eram în preajma alegerii între profilele real sau umanistic la liceu, D-na Lupaș recomanda pe ultimul. Nu am urmat recomandarea ei (nu cred că ar fi fost bună), dar am avut ocazia să vad că în Germania atitudinea aceasta este răspândită și fetele mele au trecut prin cinci ani de latină cu cinci ore pe săptămână și nu le-a făcut decât bine.

Din perioada de la școala no. 169 îmi aduc aminte de D-l Chițoran – profesorul de muzică și diriginte în clasa a VIIa: a avut ideea să adauge la educația noastră – alături de „Ceata lui Pițigoi”, etc.- și marșul triumfal din Aida.

Liceul – Profesorii

În clasa a VIIIa ne-am mutat la loc în „uzina” de învățământ care devenise liceul – cu 11 clase paralele (A-L), și deci cu program alternativ dimineața și după masă. Eram singura clasă de engleză (B). D-na Rodica Gruia a fost diriginta noastră în toți cei patru ani și trebuie să-i fim recunoscători nu numai pentru lecțiile de engleză, dar și pentru numărul mare de profesori remarcabili pe care i-am avut în acești ani. As începe cu Mihai (Mișu) Bărbătescu, profesorul de limba română. Era sever, pretentios, dar nu am avut nici o dată senzația că ar fi exagerat. Ținea lecții foarte frumoase și atunci când vorbea, se făcea o tăcere spontană absolută. Aveam și vârsta la care începusem să descopăr că există și alte lecturi în afară de Jules Verne și cred că a contribuit și el în mod serios la evoluția asta. În clasa a Xa am luat chiar un premiu la prima fază a unui concurs literar!

El organiza și un cenaclu literar, la care veneau elevi ai lui cu interes literar și la care m-am asociat și eu. Culiță Ciobanu era protagonist grație poeziilor lui foarte frumoase și tot acolo venea și d-soara Adriana Mihăilescu, de la clasa I, eleva preferată a lui Barbatescu, impresionat de cunoștințele ei literare și de faptul că – am aflat mai târziu – îi recitase integral spontan „Loreley” de Heine în traducerea lui St.O. Iosif. Am făcut pe vremea aceea avansuri acestei domnișoare, și am avut impresia că nu sunt primite cu neplăcere. În clasa a XIa am lipsit mult de la școală și părea că – după dansul de la balul de bacalaureat, unde Adriana purta o rochie galbenă – vom urma fiecare drumul lui. Fără să știm însă unul de altul, ne-am înscris amândoi la facultatea de fizică.

În tot liceul am avut pe d-l Zlate Bogdanov ca profesor de matematică. A fost un profesor excelent; nota maximă nu o puteai căpăta la el însă, decât dacă îi aduceai dovada că ai rezolvat și un număr de probleme de la „Gazeta matematică și fizică” din luna în curs. Erau termene pentru predatul soluțiilor și

Îmi aduc aminte ca o data am fost seara târziu la el acasă – aproape se culcase – ca s-i dam la timp plicul cu rezolvările. Pe langa notă, îți mai apărea și numele la „lista de rezolvitori”. „Gazeta”- cu probleme originale de geometrie și algebră a fost o instituție esențială pentru crearea școlii de matematică din România.

La fizică l-am avut toți anii pe d-l Traian Geangu – un profesor cu lecții de mare claritate, dar care era adesea necruțător în aprecieri, ceea ce făcea ca unora să le fie direct frica de el. Păcat, pentru că predă foarte bine.

La științe naturale l-am avut pe d-l Anghelescu: un model de lecții făcute cu pasiune și dăruire; am rămas poate mai puțin cu științele naturale însele, ci cu tensiunea pe care o transmitea. A suferit un infarct în timpul anilor noștri de liceu; mai mulți din noi l-au vizitat în timpul convalescenței, și credem că i-am făcut multă plăcere.

Lecțiile de istorie le ținea în ultimii ani D-na Velichi; Transmitea la istoria românilor un patriotism cu o nuanță diferită de versiunile oficiale de atunci: de exemplu despre rolul lui Carol I în războiul de independență.

O amintire foarte plăcută sunt lecțiile de limba rusă ale D-nei Stăncioiu; evident limba rusă nu era atunci „en vogue”, dar modul ei simpatic și prietenos ne făcea să învățăm totuși (până în clasa a X-a când au început verbe perfective și imperfective și am pierdut firul)

Privind înapoi, constat că influența profesorilor de liceu asupra mea a fost mai mare decât a tuturor celorlalți profesori pe care i-am avut sau i-am cunoscut mai târziu. A fost un cadou pe care ni l-au făcut din toată inima, și absolut dezinteresat. Din câte am aflat, a fost și norocul special al clasei noastre să avem această selecție remarcabilă.

Liceul - colegii

Socot că anii de liceu au fost printre cei mai buni din câți am avut până acum. Aceasta se datorează în primul rând colegilor (și colegelor): am avut multe prietenii și nici un conflict. Voi depăna câteva amintiri despre unii din ei (cei mai apropiați) și îmi cer scuze pentru posibile omisiuni.

Încep cu clasa IVA (1958!). Primul (și ultimul) conflict fizic l-am avut chiar la început cu Culiță (Nicolae) Ciobanu, după care am rămas până acum prieteni. Culiță a fost din clasa a IV-a până la sfârșitul liceului premiantul total necontestat al clasei. Aceasta nu era rezultatul unei ambiții nemăsurate, ci a faptului că – de orice s-ar fi apucat – ar fi fost în mod natural primul. În ceea ce mă privește am fost totdeauna uluit de ușurința lui literară – scria poezii foarte frumoase, care îmi făceau evident cât de țepănă este exprimarea mea. Nu a studiat matematica sau fizica (părerea mea este că a fost deprimat de un insucces neașteptat la o olimpiadă) ci medicina – urmând pe mama lui, d-na Ciobanu, o doctoriță de vază –, a terminat facultatea de medicină primul și este în prezent mare medic oncolog la New York. Cine l-a vizitat acasă își aduce aminte de gânsacul Mitică, de care trebuia să te ferești, pentru că încerca să muște (era de obicei legat). Nu pot să îmi aduc aminte însă de casa din G-ral Cristescu 8 fără să mă gândesc la Mircea, fratele lui Culiță, într-un anume fel antipodul lui, cu mare talent în sculptură și pictură și dispărut mult prea devreme.

În același cartier (Str. Berzei) locuia Ionuț Topală, ani de zile în banca din spatele meu și în concurență cu mine care să fie Ionul pozitiv și care negativ („bine” era

sa fii negativ). Era – ca toți cei despre care vorbesc – un elev foarte bun, și cu mare ușurință în matematica. În clasa a IXa, fără să își dea vreo osteneală deosebită, a luat premiul II la Olimpiada de matematica pe țară. Asta nu l-a copleșit, iar interesul pentru matematica a coexistat bine mai departe cu interesul pentru fete. A studiat electronica, din câte știu a rămas asistent, dar a fost lovit de moarte brusc - complet neașteptat - în plină tinerețe. Multă vreme nu am crezut.

Tot din clasa a IVa am fost coleg – mai târziu chiar de banca - cu Mihai Brâncoveanu – în sensul strict al cuvântului „os domnesc” – din partea ambilor părinți. Familiei lui i se confiscase întreaga avere și în anii aceia locuia în podul blocului de la colțul Str. Popov (acum Berthelot) cu Str. Popa Tatu. Mama lui Mihai – în tinerețe Marina Știrbei, prima aviatoare din România – suporta aceste tranziții cu o seninătate și demnitate impresionantă, în timp ce tatăl lui stătea la închisoare. Din fericire, lumea la școală se purta bine cu Mihai, care creștea înconjurat de simpatia colegilor și a profesorilor. Mihai era un elev foarte bun, cu interes în toate, cu talent în matematică, dar cu un talent și o sensibilitate muzicală cu totul speciale: ceea ce mă făcea praf pe vremea aceea era că Mihai avea un „auz absolut”, adică putea să spună nota muzicală fără comparație cu o notă știută (de exemplu „la” de la diapazon); apăsam o notă pe pian (acordat!) și el zicea „mi bemol” și era adevărat! Am aflat mai târziu că acest auz absolut e mai răspândit, e foarte util în ocupația muzicală, dar nu e necesar și sensibilitatea lui Mihai consta în mult mai mult decât atât. Ea fusese observată de școală – se pare că d-l profesor Sichitiu a bătut la ușa lui, vrând să atragă atenția părinților asupra talentului lui Mihai dar se pare că era cunoscut și lui George Georgescu, conducătorul de atunci al filarmonicii. (Asta arată complexitatea umană a societății bucureștene de atunci). Erau și momente mai puțin optimiste: în clasa a IV-a, la serbarea de sfârșit de an, a fost vorba că Mihai, împreună cu mine (pe atunci elev recalcitrant la pian) să cântăm o sonatină de Mozart – pentru mine o chinuială, pentru el o plăcere și un mod neașteptat de a se prezenta în public. Am exersat până în ajunul serbării, dar în ultimul moment a fost socotit nepolitic să fie prezentat public un Brâncoveanu cu talent și am fost scoși din program. Spre deosebire de noi toți, Mihai nu era în UTC; pentru noi ceilalți, era un fel de nedreptate, de segregare arbitrară a lui. Secretarul UTC de atunci (d-l Virgil Ionescu?) a ajuns și el la concluzia asta și a făcut o cerere (eram prin clasa a Xa) ca Mihai să fie primit în UTC. O mare încurcătură, care s-a rezolvat prin aceea că unii profesori (spre mirarea noastră) s-au opus. La sfârșitul anului, Mihai a plecat împreună cu d-na Brâncoveanu și fratele lui în Anglia, uitând de toate acestea. A devenit profesor de calculul probabilităților la Paris și a scris critici muzicale pentru „La revue des deux mondes” – un foarte vechi (de la 1829!) și cunoscut ziar de cultură francez.

O perioadă scurtă, în clasele V și VI am fost coleg de banca cu Manuel Binder, cu care împărțeam interesul pentru istoria antică – ne scriam scrisori adresându-ne cu Ave Caesar, Ave Pompeius - și pentru fotbalul cu nasturi: era o artă întreagă să pilești nasturii așa încât să le maximizezi impulsul când îi apăsai. Pentru a face rost de material, mi-am tăiat toți nasturii de la plapumă. În clasa a VIIa Manuel a plecat în Israel și am un mare regret că i-am pierdut complet urma.

Din clasa a Va am fost coleg cu Cristian Maruțeanu, un băiat cu multe interese și un elev excelent, cu un mod direct, deschis, precis, as zice acum ușor militar („no nonsense”), de adresare: l-am recunoscut perfect în corespondența reinițiată după 60 de ani și pentru care îi sunt extrem de recunoscător: textul prezent este datorit numai ei. Când eram prin clasa a VIIIa, eram împreună în curtea casei din Piața Romana unde se instalase într-un garaj și un atelier de

fierărie. Ne-am pus întrebarea pur intelectuală dacă se pot sparge geamuri cu bulgări de zăpadă și după o oarecare osteneală, am spart unul din geamurile fierăriei. Drept rezultat a bătut proprietarul în ziua următoare la ușa casei (eram singurul suspect posibil) ca să se plângă. Unchiul meu, foarte încântat de succesele școlare care le aveam, l-a repezit sincer și violent: cum își poate închipui că băieții ăștia buni nu au altceva de făcut decât să spargă geamuri? Bietul om a plecat iar eu am lăsat chestiunea nelămurită. Cristian este unul din organizatorii întâlnirii noastre de 60 de ani după bacalaureat și a fost profesor la Institutul de Petrol și Gaze (sau Instituția continuatoare).

Măsurat în total, probabil că din anii de la Sf. Sava, cel mai mult timp l-am petrecut cu Tudor Banuș, pe drumul de întoarcere de la școală: dura un număr de ceasuri, dintre care o parte le petreceam despărțindu-ne de Adrian Gheleșel la ușa blocului „Macul Roșu”. Vremurile erau așa, că părinții nu-și făceau nici o grija dacă întârziem. Nu îmi mai aduc aminte ce discutam, dar Tudor emana o liniște internă foarte plăcută: nu era foarte preocupat de școală și era posesorul unui talent la desen cu totul aparte („din altă lume”). Mama lui, d-na Maria Banuș – o persoana foarte distinsă și cu multa căldură umană – părea uneori îngrijorată de liniștea lui, dar nu am înțeles-o. Nu l-am văzut odată pe Tudor ridicând vocea, dar au fost momente când i-am admirat stoicismul: existau și printre profesori unii care nu își stăpâneau resentimente obscure sau politice și le descărcau foarte urât și fără motiv pe spinarea copiilor. Nu am auzit de la Tudor nici un comentariu, dar asta era o realitate. Tudor era altfel foarte sportiv, se antrena cu haltere și căpătase o forță mușchulară care mă impresiona. Poate și asta contribuia la liniștea lui, cel puțin superficială. Mai târziu, prin lucrările lui grafice, a devenit vizibilă imaginația lui infinită și uluitoare. Mă bucur acum pentru fiecare invitație la expozițiile lui – este unul din graficienii mari din Europa – și regret tare că, din păcate, până acum, cu puține excepții, nu le-am onorat, dar desenele care le avem de la el, le ținem evident în ramă.

În ultimii ani de liceu am fost coleg de banca cu Dan Sava, cu care m-am înțeles foarte bine: arătam împreună comic: Dan era cat un munte, iar eu – de dimensiune medie – mai creșteam încă. Dan avea un talent special la geometrie în spațiu, ceea ce face ca pentru meseria lui finală – de inginer constructor – să para predestinat. Când eram prin clasa a Xa, se deschisese pe Bd. Magheru un fel de bar unde se putea cumpăra bere de la un automat: un „novum” pe care Dan și cu mine l-am vizitat. Cred că am băut numai câte un țap, dar am reușit să spargem unul din pahare. Cum n-aveam bani, a trebuit să mă duc până acasă să iau ceva ca să plătim. La întoarcere, l-am găsit pe Dan, un cap mai mare decât cei dimprejur, păzit cu atenție de una din fetele de la bar, ca nu cumva să o șteargă. E o imagine care mi-a rămas în minte. Venind la întâlnirea de 60 de ani în stare de sănătate aproximativ bună, păstram probabil subconștient iluzia că 60 de ani nu sunt mare lucru, că ne întâlnim și continuăm cum a fost, neschimbați. Dar la masa se așază lângă mine un tânăr cu barbă, 35-40 de ani, foarte amabil și plăcut și aflu: e băiatul lui Dan Sava.

Un participant la jocurile dese de fotbal din curtea casei din Piața Romana a fost Șerban Agachi, un băiat deosebit și un elev foarte bun, cu un contact uman direct și necomplicat. L-am vizitat de mai multe ori la locuința lui din strada Brezoianu și îmi aduc aminte de prezenta distinsă a mamei lui. El a studiat politehnica după care a avut o cariera universitară remarcabilă, devenind prorectorul Universității din Cluj. După aceasta a adunat experiențe umane deosebite, participând la dezvoltări universitare în Irak, în Kazahstan și în Botswana (Africa de Sud).

Prin el am cunoscut-o pe Rodica Weiss (mai târziu Rosen), colega cu noi in clasa G, o fata care nu putea sa nu îti fie din primul moment foarte simpatica. Nu de mirare a fost totdeauna înconjurată de un roi de prietene. E o mare tristețe ca ne-a părăsit acum câțiva ani.

O surpriză a fost revederea cu Costin (Coco) Popa, singurul pe care nu l-aș fi recunoscut deloc: el ne-a părăsit după anii de la școala 169, si eram încă „mici” . Îmi aduc însă aminte nu numai de un băiat totdeauna foarte îngrijit îmbrăcat si pieptănat dar si de foarte atenta mama lui, care, împreună cu mama mea, se ocupau să țină în picioare un bufet in timpul scolii. A fost o totală noutate pentru mine sa descopăr activitatea lui intensă de critica muzicală, pentru care ii mărturisesc o mare admirație.

Ultimul act al perioadei Sf.Sava a fost o excursie in Bucegi, chiar înainte de intrarea la facultate, cu Mihaela (Mica) Popa, Rodica Weiss, Adrian Ghelesel si Pif Faciu) . Mica, după căsătoria cu Pif, trăiește acum in Canada: mi-a făcut o mare plăcere sa o reîntâlnesc la București, la reuniunea de 60 de ani si sa-i fac complimentul ca e neschimbata.

La întâlnire i-am revăzut – si i-am recunoscut imediat cu multa plăcere – pe Florența Bărbulescu si pe Vali Barbu. De la el se trage fraza geniala de teatru absurd „Topală știe, dar lipsește”, spusa când un profesor (nu mai știu cine) încerca fără succes sa scoată de la noi un cuvânt sau o părere („Cine știe...?”) iar noi stăteam complet muți. (iar Ionuț Topală lipsea de la școală).

Ion Sabba Stefanescu

Karlsruhe, 20 martie 2026